

ВІДГУК

**офіційного опонента доктора юридичних наук, професора
Тильчика В'ячеслава В'ячеславовича на дисертацію Червонописького
Вадима Сергійовича на тему «Вина у адміністративно-деліктних
правовідносинах», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і
процес; фінансове право; інформаційне право**

Актуальність теми дисертації та зв'язок її з науковими програмами, планами, темами. Актуальність дослідження притягнення вини в адміністративно-деліктних правовідносинах продиктована логікою економічної перебудови в процесі реформ і конституційних змін, що пішли за ними, у тому числі і законодавства, що передбачає відповідальність суб'єктів. Одним з напрямків розвитку сучасного законодавства є інститут вини, який розвивається й існує в сучасному українському законодавстві вже досить давно.

Висока соціальна значимість зазначеного інституту для життєдіяльності суспільства зумовлює необхідність проведення досліджень щодо його подальшого вдосконалення. Тим більше, що розвиток нормативно-правового регулювання адміністративної відповідальності не позбавлений ряду проблем. Основні з них – збереження тенденції множинності нормативно-правових актів про адміністративну відповідальність; наявність актів, які охоплюють предмет регулювання Кодексу про адміністративні правопорушення і фактично знецінюють його статус як єдиного кодифікованого нормативно-правового акту в даній сфері; наявність окремих підзаконних нормативно-правових актів про адміністративну відповідальність, що прямо суперечить Конституції України; юридико-технічна недосконалість цілого ряду приписів щодо адміністративної відповідальності, які містяться у численних нормативно-правових актах. Отже, робота В.С. Червонописького, присвячена дослідженню вини в адміністративно-деліктних правовідносинах, визначенню проблем правового регулювання та пошуку напрямів удосконалення правової ефективності, є актуальною і своєчасною.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки», Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2023 р., затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942; Плану законодавчого забезпечення реформ в Україні, схваленого Постановою Верховної Ради України від 04 червня 2015 р. № 509-VII. Дисертацію виконано в межах планів науково-дослідної роботи кафедри адміністративного, кримінального права і процесу Закладу вищої освіти «Міжнародний університет бізнесу і права». Внесок здобувача полягає у виявленні сутності вини в адміністративно-деліктних правовідносинах.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Розглянувши дисертацію, можна зробити висновок, що автор дійсно провів ґрунтовне комплексне наукове дослідження, що відповідає поставленим меті та завданням.

Мета дослідження полягає у поглибленні знань, підходів до розуміння сутності вини в адміністративно-деліктних правовідносинах на основі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел.

Для досягнення зазначеної мети в дисертаційній роботі необхідно вирішити такі *задачі*:

- висвітлити концептуальний підхід до розуміння сутності категорії «вина»;
- охарактеризувати поняття, ознаки, правові підстави виникнення, зміни та припинення адміністративно-деліктних правовідносин;
- встановити вину як елемент адміністративно-деліктних правовідносин;
- відобразити форми та види вини в адміністративно-деліктних правовідносинах;
- вивчити зарубіжний досвід правозастосування вини в адміністративно-деліктних правовідносинах;

- з'ясувати особливості встановлення вини у справах про адміністративні правопорушення;
- встановити зміст вини юридичної особи як елементу адміністративно-деліктних правовідносин;
- обґрунтувати напрями забезпечення ефективності реалізації інституту вини як елементу адміністративно-деліктних правовідносин.

Об'єктом дослідження є суспільні правовідносини, пов'язані із визначенням змісту, сутності, форм та видів вини як елементу адміністративної відповідальності.

Предметом дослідження є вина в адміністративно-деліктних правовідносинах.

Досягнення мети дослідження, що полягає у поглибленні знань, підходів до розуміння сутності вини в адміністративно-деліктних правовідносинах на основі комплексного аналізу наявних наукових і нормативних джерел, вимагає застосування сукупності загальнонаукових та спеціально-наукових методів наукового пізнання. Застосування порівняльно-правового методу покладено в основу здійснення характеристики зарубіжного досвіду правозастосування вини в адміністративно-деліктних правовідносинах (підрозділи 2.1, 2.3). Впровадження діалектичних методів наукового пізнання стали основою для формування авторських підходів до встановлення змісту таких категорій, як «вина», «адміністративно-деліктні правовідносини» та ін. (підрозділи 1.2, 1.3, 1.4, 2.2, 2.3). Вироблення структури встановлення вини як елементу механізму адміністративної відповідальності базувалось на застосуванні методів аналізу та синтезу, логічних умовиводів (підрозділи 2.2, 2.3). Із застосуванням системного методу та методу моделювання обґрунтовано напрями забезпечення ефективності застосування вини в адміністративно-деліктних правовідносинах (підрозділ 1.4, розділ 2).

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, міжнародно-правові акти, закони України, акти Президента України та Кабінету Міністрів України, інші підзаконні нормативно-правові акти з питань

визначення вини в адміністративно-деліктних правовідносинах. Обґрунтування авторських висновків щодо встановлення змісту та сутності вини в адміністративно-деліктних правовідносинах здійснено із застосуванням практики законодавчого врегулювання цієї інституції у таких зарубіжних державах, як: Республіка Польща, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії, Сполучені Штати Америки, Федеративна Республіка Німеччина, Французька Республіка та ін.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні дані, акумульовані Державною службою статистики України за період 2018–2023 рр., щодо встановлення кількісних та якісних показників адміністративних деліктів, відомості Єдиного державного реєстру судових рішень України та офіційних електронних ресурсів Міністерства цифровізації України та інших органів державної влади й місцевого самоврядування.

Фундаментальність та комплексність роботи проявляється у всебічному та поступовому вивченні дисертантом об'єкту та предмету дослідження, що дозволило В.С. Червонопиському досягти поставленої мети та визначив успішність наукових розробок, спрямованих на вирішення нагальних наукових теоретико-правових задач.

Достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується їх апробацією у відкритому друку, обговоренням на наукових конференціях, інших наукових заходах. Достовірність одержаних результатів підтверджується не тільки їх суто науковою значимістю, як певною системою здобутих дисертантом нових знань, що заповнюють деякі прогалини адміністративного права та процесу, але й їх практичним значенням на сучасному етапі, зокрема для вдосконалення чинного національного законодавства в тій його частині, що стосується правового врегулювання спорів у порядку адміністративного судочинства в Україні в умовах імплементації європейських стандартів законодавства. Проведена автором

науково-дослідна робота є результатом власних напрацювань здобувача, який здійснив вдалу спробу розкрити інститут вини в адміністративно-деліктних правовідносинах.

Погоджуючись у цілому з усіма визначеними автором складовими **наукової новизни** дослідження, вважаємо за необхідне акцентувати особливу увагу на деяких з них.

У результаті дослідження сформульовано низку нових наукових положень, рекомендацій і висновків, зокрема *уперше*: обґрунтовано доцільність розуміння «винна особа» як особи, внаслідок діяння якої було заподіяно шкоду, перебуваючи в умовах, в яких існувало не менш ніж дві доступні альтернативні форми волевиявлення, де хоча б одна із них є законною та правомірною, але при цьому особа вибрала інший варіант – протиправну дію чи бездіяльність; сформовано авторський підхід до розуміння вини вольового усвідомлення особою значення діяння, відношення до можливості настання протиправних наслідків, що свідчать про недобросовісність та нерозсудливість її діяння, що спричинює порушення прав та інтересів інших учасників правовідносин;

Висновки та пропозиції наведені в роботі можуть бути основою для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики. Результати дисертаційного дослідження можуть стати основою для вдосконалення нормотворчої та правозастосовної діяльності.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони становлять як науково-теоретичний, так і практичний інтерес та можуть бути використані в таких напрямках:

– *науково-дослідній діяльності* – висновки та пропозиції щодо встановлення особливостей визначення сутності вини в адміністративно-деліктних правовідносинах можуть становити основу для подальших наукових досліджень із відповідної проблематики;

– *правотворчій діяльності* – у процесі підготовки пропозицій щодо внесення змін до адміністративно-деліктного законодавства України щодо визначення змісту вини як умови адміністративного правопорушення;

– *правозастосовній діяльності* – для вдосконалення нормативно-правового регулювання застосування адміністративно-деліктного законодавства в Україні, його загальнотеоретичних засад та принципів;

навчальному процесі – під час викладання студентам закладів вищої освіти дисциплін «Адміністративне право», «Адміністративний процес» у процесі підготовки підрозділів підручників і навчальних посібників із відповідного навчального курсу, а також статей та наукових повідомлень.

Переходячи до оцінки основних положень і висновків дисертації, варто зазначити, що в роботі порушені нерозроблені раніше наукові та практичні задачі, розв'язання яких дозволило одержати цікаві результати і виробити ряд пропозицій. З урахуванням цього можна стверджувати, що новизна дисертації виявляється як у підході до досліджуваних проблем, так і в запропонованому способі розв'язання конкретних теоретико-правових питань.

Основні положення роботи знайшли відображення в 4 наукових статтях, з них 3 опубліковані у виданнях, що визнані як фахові з юридичних наук, та 1 стаття – у зарубіжному науковому виданні, а також у 3 тезах доповідей на науково-практичних конференціях.

Вивчення дисертаційного дослідження та його автореферату дає підстави для твердження про ідентичність змісту автореферату й основних положень дисертації. Оформлення дисертаційної роботи зауважень не викликає.

Усе вищезазначене дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота В.С. Червонописького написана на високому теоретичному рівні, має значну наукову та практичну цінність.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації. Оцінюючи в цілому позитивно дисертацію В.С. Червонописького, водночас вважаю за

необхідне звернути увагу на питання, які могли б слугувати предметом дискусії та обговорення при захисті дисертаційної роботи:

1. Дисертант вказує, що у своїй діяльності як фізична особа, так і юридична особа має дотримуватися вимог відповідності внутрішнього бажання та зовнішнього волевиявлення суб'єкта. Постає питання чи можливо зазначити наведене відносно юридичної особи;

2. Доцільно вказати, що зарубіжний досвід правозастосування вини у адміністративно-деліктних правовідносин хоч і обґрунтовує елементи ситуації вільного вибору, проте показує, що ці елементи не є достатніми для визначення вини. Зокрема це той випадок, коли деліквент міг би уникнути заподіяння шкоди, але з надмірно великими витратами для себе. Під час захисту хотілося б отримати розгорнуту відповідь щодо наведеного;

3. Дисертантом проведено ґрунтовний аналіз судової практики з досліджуваної проблематики, проте роботу б збагатило проведене опитування чи анкетування практичних працівників;

Наведені спірні положення і висловлені зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації, яка має самостійний і творчий характер, наукову і практичну цінність. Наявність дискусійних питань насамперед характеризує актуальність і складність теми дослідження та власний підхід дисертанта до їх розгляду. В дослідженні автором вдалося досягти поставленої мети.

Дозволяє зробити висновок про те, що дисертація «Вина у адміністративно-деліктних правовідносинах» є завершеним науковим дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, яке має істотне значення для розвитку адміністративно-правової науки та науки податкового права, тобто за своєю актуальністю, новизною постановки та вирішенням досліджених проблем, теоретичним рівнем та практичною значущістю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р.

№ 567 (із змінами), а її автор – Червонописький .Вадим Сергійович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
проректор з наукової роботи
Київського університету інтелектуальної власності
та права Національного університету
«Одеська юридична академія»

Тильчик В. В.